

Ad ephesios

tem autem dei describit infinitam dicens. Et autem. s. deo xpo et deo patri q potes est oia facere etc. Exo. 15. Dipotens nome eius. Ro. vlt. Et aut q potens est vos cofirmare iux euangelium etc. Et hoc supabundater facere in nobis oia q sciam petere p affectum: aut itelligere p intellectum. et hoc est qd dicit: qd petimus aut itelligim. **C** Exeplum autem h abundantie in nobis exhibite ondit dices. Scdm vrtute qua operat in nobis. Quasi dicat. Apparet si attedam ea q operatus est in nobis. s. hominib. Nam nec affectus: nec intellectus humanus potuissent pferare vel itelligere vt petere a deo q fieret ho: et q ho efficeret deus et sors nae diuine. q tamē fm vrtute operatur in nobis. et hoc in icarnatione filij sui. z. Pe. i. Ut per hoc efficiamini diuine confortes nae. Unde de his dicitur. Ecclici. 18. Quis sufficet enarrare opera illius: Quis. n. iuestigabit magnalia illius vrtute aut magnitudinis qs annuciabit: Uel operatus ē in nobis. s. apotolis qbus dedit grām euangelicā diuini gabiles diuitias xpi: et illuminare oēs que sit dispesatio sacramenti absconditi a seculis in deo: vt dictū ē supra. eodē cap. **C** Materia aut gratiaz actionis dicit eē duplex beneficium qd nobis tulit deus. Primū est ecclesie institutio. Secūdu est filij icarnatio. Dicit g. Ipsi. s. deo patri gloria sit supple in ecclesia. i. p bis que fecit in ecclia qua instiuit quo ad primū. in xpo. idest p xpm vel p christo quem nobis dedit. Ipsi in q sit gloria vt gloriosus appareat non solum in presenti: s. in oēs generationes seculi seculoz. i. seculi oia cōtinētis. i. Thy. i. Regi autē seculoz immortalis et iuisibili soli deo honor et gloria in secula seculoz Amen.

CAP.

III.

Bsecro itaque vos ego vincitus in domino: vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate et mansuetudine: cum patientia supportantes inuicem in charitate. Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et vnus spiritus sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. **C** Supra cōmemorauit apls diuina bñficia: p q vnitatis ecclesie cōstituit et pseruat: hic monet eos apls ad permanēdū in eccle vnitatem. Circa qd duo facit. qz pmo monet eos vt in ipsa vnitatem pseruent. Secūdo instruit eos quo in ea permaneāt. ibi. (Voc g dico et testificor in dño etc.) Itē pma in duas. qz pmo monet eos ad seruandā ecclesiasticā vnitatem. Secūdo pponit ipsius ecclesiasticę vnitatis formam ibi. (Unus dñs vna fides etc.) Prima iteruz in tres. Pmo premitit qdā iductiua ad seruandā ecclesiasticā vnitatem. Secūdo ponit monitionē ibi. (Cū oī humilitate etc.) Tertio ondit monitionis finem: ibi. (Solliciti seruare etc.) Inducit aut ex tribus ad seruandā ecclesiasticā vnitatem. Pmo ex charitatis affectu. Secūdo ex cōmemoratione suoz vinculoz. Tertio ex cōsideratione diuinorū. Charitatis aut affectū isinuat p obsecrationē. Unde dicit. Itaqz ex quo tot beneficia a dño recepistis obsecro vos: cū tamē imperare possem: sed ppter humilitatē magis obsecro. p uerb. 18. dñ. Cum obsecrationib loq pauper. Item ppter charitatē q magis mouet ad op q timor. philemoni. i. Si duciam habēs in xpo imperādi tibi qd ad rez pertinet pp charitatē magis obsecro etc. Ex cōmemoratione vero suoz vinculoz iducit eos dices. Ego vincitus in dño. Ex qbus iducit eos pp tria. Pmo qz amicus magis cōpatit amico afflicto et nitit in plurib facere voluntatē suā: vt vel sic euz cōsoleat. Ecclici. 12. Nō agnosceat in bonis amicus et nō abscondet a malis inimicus. In bonis viri inimici illius i tri

sticia: et in malicia illius amicus agnitus ē. Secūdo: qz apotolus ipse vicula patiebat p ipsoz vtilitate. et id iducit eis ad memoriā quasi volens eos obligare. z. cori. i. Sicut aut tribulamur p vestra exhortatiōe et salute: sicut cōsolamur p vestra p̄solatione: sicut exhortamur p v̄ra exhortatiōe et salute: q operat tolerantiā carūdē passionū quas nos patimur. Tertio: qz vt supra dictū ē cap. 3. i illa pte. Que ē gloria vestra. h̄s erant eis ad magnā gloriā: dum deus p eis amicos et electos suos exposuit tribulationib p ipsoz salute. Et ideo addit. In dño. idest ppter dñz. Uel erant ad gliam apli q nō vt fur aut homicida: sed vt christianus: et propter dñm nostrum iesum xpm vinculatus erat. Eccl. 3. Ecce data sunt sup te vicula et ligabit te in eis etc. **C** Ex cōsideratione vero diuinorū beneficiorū inducit eos dices. Ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis. idest attendentes dignitatem ad quā vocati estis ambuletis fm qd ei conuenit. Si enim quis vocat esset ad nobile regnū indignus esset q faceret opera rusticana. Sic monet ephesios apls. Quasi dicat. Vocati estis vt sitis ciues scōz et domesticus dei vt dictū est supra cap. 2. nō ē g dignum vt faciatis opera terrena. nec vt de mundanis curetis. Ideo dicit Digne etc. Col. i. Ambuletis digne deo p oia placētes. phil. i. Digne euangelio xpi cōseruamini. et quare: quia vocauit vos de tenebris in admirabile lumē suū. i. Pe. 2.

C Consequenter cum dicit. (Cū oī humilitate etc.) Pōnit modum sue monitionis dices. Quō digne poterūt ambulare. Pōnit ergo quatuor virtutes et excludit quatuor vitia eis opōsita. Primū aut vitium qd excludit est supbia. dum enim vnus supbiens vult alij p̄sere: et alius filij superbus nō vult subesse: causatur dissensio i societate: et tollitur pax. Unde puerb. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Ad qd excludendum dicit. Cum omni humilitate. s. interiori et exteriori. Ecclici. 3. Quāto magnus es humilia te in omnibus etc. phil. 2. In humilitate superiores inuicem arbitrātes. Jac. 4. Deus superbis resistit: humilibus aut dat gratiā. Secūdum est ira. Iracundi enim sunt p̄p̄inqui ad iniuriam inferendam vbi: ex quo turbationes oriunt. puerb. 15. Vir iracundus puocat rixas qui patiens est mitigat suscitatas. Ad h̄ excludēdū dicit. Mansuetudine. q mitigat rixas et pacem cōseruat. puerb. 3. Mansuetis dabit gratiā ps. Mansueti aut hereditabūt terras. Ecclici. 3. Sili in mansuetudine opera tua perfice: et super gloria hominū diligere. Tertium est in patientia. Quādoqz enī aliquis humilis ē et mansuetus in se: abstinens a molestis inferendis: nō tñ patienter sustinet molestias sibi illatas vt acceptat. Ideo subdit Cum patientia. s. aduersoz Jac. i. Patientia autem op p̄fectum habet. Ecclici. 2. In humilitate tua patientiā habet. Debe. 10. Patientia vobis necessaria est vt voluntatē dei faciētes etc. Quartum inordinatus zelus. Cum enim iordinate zelantes oia que vident iudicā: nec tempus nec locū seruantes concitatur turbatio in societate. Gal. 5. Si mordetis inuicē et comeditis: videte ne inuicē consumamini. Et ideo dicit. Supportantes inuicem in charitate. s. mutuo deficit aliquis nō debet statim corrigi: nisi assit locus et tempus: sed misericorditer expectari: quia charitas omnia sustinet. i. cori. 13. Non autem debēt h̄ defectus supportari ex negligentia vel ex consensu et familiaritate carnali vel amicitia: sed ex charitate. Gal. 6. Alter alterius onera portate etc. Ro. 15. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmoz sustinere.

C Consequenter cum dicit. (Solliciti seruare etc.) Ostendit monitionis finem. qui quidem est vt seruetur vnitatem inter fideles. Circa qd tria facit. Pmo ponit ipsam vnitatem que est finis. Secūdo describit modum vnitatis ibi

(In vinculo pacis.) Tertio ponit rationem seruandeynitatis ibi. (Sicut vocati estis etc.) Dic ergo primo. Dico quod digne ambuletis etc. Et hoc faciatis solliciti seruare vnitatem spiritus. Est autem duplex vnitatis. Una ad malefaciendum que est mala scilicet carnis. Ecclesi. ii. A scintilla vna augetur ignis: et ab vno doloso augetur sanguis. Alia est vnitatis spiritus que est bona ad faciendum bonum. ps. Ecce quod bonum est et quod iocundum est. Job. 17. Ut sint vni sicut et nos vnum sumus. Modus autem seruandeynitatis est in vinculo pacis. Charitas enim est coniunctio animarum. Nulla autem coniunctio stare potest nisi ligetur aliquo vinculo. Eodem modo nec coniunctio animarum per charitatem stare potest nisi ligetur. hoc autem verum ligamentum est pax que est tranquillitas modi spei et ordinis. quoniam. s. vniuersisque habet quod suum est. Propter quod dicit. In vinculo pacis. ps. Qui posuit fines tuos pacem etc. Que quidem pax seruatur per iusticiam. Esa. 32. Opus iusticie pax. Ecclesi. 6. Ne accidieris in vinculis eius. Et quare: quia certe vt dicitur ibidem. Vincula illius alligatura salutis. Nunc autem. quia in homine est duplex vnitatis. Una. s. membrorum ad inuicem simul ordinatorum. Alia corporis et anime tertium constituentium. Apertus autem loquitur hic de vnitatis ecclesie ad modum vnitatis que est in homine. ideo subiungit. Unum corpus. quasi dicat. Ligemini vinculo pacis vestris vnum corpus. quantum ad primam vnitatem. vt. s. oes fideles sint ordinati ad inuicem sicut membra vni corpus constituentia. Ro. 12. Multi vni corpus sumus in christo etc. Et vnus spiritus. quantum ad secundum. s. spirituale consensum per vnitatem fidei et charitatis. Vel vnum corpus quo ad proximum: et vnus spiritus quo ad deum. quia quod adheret deo vnus spiritus est. i. cor. 12. 6.

Deinde cum dicit. (Sicut vocati estis etc.) Subdit rationem huius vnitatis. quia sicut videmus quod quando aliqui sunt vocati simul ad aliquid pariter habendum et mutuo percipiendum solent simul etiam manere et simul ire. ita spiritualiter dicit. Quia vos estis vocati ad vnum. s. finale premium. id debetis simul cum vnitatis spiritus ambulare in vna spei vocationis. Heb. 3. Fratres facti vocationis celestis participes. i. cor. 12. 1. Videte vocationem vestram etc. Sed posset aliquis dicere. Quis vocabit nos et ad quod. Respondet. i. ps. 5. Deus autem ois gratia. et vocauit nos in eternam gloriam suam etc. vbi est beatitudo vestra. Apocal. 19. Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt.

Lectio. II.

Vnus dominus: vna fides: vnum baptisma. Unus deus et pater omnium qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis.

Posita eorum exhortatione per seruanda ecclesiastica vnitatem in hac parte apertus forma dicte vnitatis ipsius epistolis insinuat. Ubi sciendum est cum ecclesia dei sit sicut ciuitas est aliquod vnum et distinctum cum non sit vnum sicut simplex. s. sicut compositum ex diuersis partibus. Et ideo apertus duo facit. primo ostendit id quod est cõe ecclesie. Secundo ostendit id quod est distinctum in ipsa ibi. (Unicusque autem nostrum data est gratia etc.) In qualibet autem ciuitate ad hoc vt sit vna: quatuor debet esse cõmunia. s. vni gubernator: vna lex: eadem insignia: et idem finis: hec autem quatuor dicit apertus esse in ecclesia. Dicit ergo. Dico quod debetis habere vnum corpus: et vnum spiritum. quia estis in vnitatis ecclesie que est vna. primo quia habet duces vnum. s. christum. Et quantum ad hoc dicit. Vnus dominus non plures: per quorum diuersis voluntatibus oporteat vos discordare. Dicit. n. Heb. 12. 3. Christus est tanquam filius in domo sua. Act. 2. Certissime g. sciat ois domus israel quia dominum eum et christum deum fecit iesum quem vos crucifixistis per cor. 8. Vnus dominus noster iesus christus. Zacha. 14. In illa die erit dominus vnus et nomen eius vnum. Secundo quia lex eius est vna. Lex enim ecclesie est lex fidei. Ro. 3. Vbi est ergo nunc

gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem factorum: Non. sed per legem fidei. Sed fides quoniam sumitur per ipsa re credita secundum illud. Nec est fides catholica etc. ista debent credi. Quandoque vero sumitur per habitum fidei quo creditur in corde Et de vtroque potest hoc dici. De primo vt sit sensus vna est fides. id est idem iubemini credere et eodem modo operari. quia vnum et idem est quod creditur a cunctis fidelibus. Unde vniuersalis seu catholica dicitur. vnde. i. cor. 12. 1. Id ipsum dicatis. i. sentiat oes etc. Alio modo vna est fides. id est vnus habitus fidei quo creditur. vna inquam non numero sed specie quia idem debet esse in corde omnium. Et hoc modo idem voluntatum dicitur vna voluntas. Tertio eadem sunt insignia ecclesie. s. sacramenta christi iter que primum est baptisma: quod est inuena omnium aliorum. Et ideo dicit. Unum baptisma. Dicit autem vnum triplici ratione. primo quia baptismata non differunt sed baptizantes. quia a quocumque conferatur vniformem virtutem habet quia quod baptizat iterum vnus est. s. christus. Jo. 1. Super quem videris spiritum descendente et manentem super eum: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Secundo dicitur vnum. quia datur in nomine vnus. s. trinitatis. Mat. 28. Baptizate eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Tertio quia iterari non potest. Penitentia autem matrimonium eucharistia et extrema unctio: iterari possunt. non autem baptismus. Debeo. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati per baptismum et gustauerunt donum celeste et participes facti sunt spiritu sancti. gustauerunt nihilominus bonum dei verbum virtutesque seculi venturi et lapsi sunt per peccatum renouari rursus ad penitentiam. Non iteratur autem vel propter characterem: vel quia causa eius non iteratur. Romanor. 6. Sepulchrum enim sumus cum illo per baptismum in mortem etc. Nunc autem christus semel per peccatis mortuus est vt dicitur. i. ps. 3. Quarto in ecclesia est idem finis qui est deus. Filius enim dicit nos ad patrem. i. cor. 12. 15. Cum tradiderit regnum deo et patri cum euacuauerit omnem principatum et virtutem et potestatem oportet autem illum regnare etc. Et quantum ad hoc subiungit dicens. (Unus deus etc.) Ubi primum ponit apostolus eius vnitatem. Secundo eius dignitatem ibi. (Qui est super omnes etc.) Circa primum duo dicit. Primum pertinet ad naturam diuinam. Unde dicit. Vnus deus. Deut. 6. Audi israel dominus deus tuus vnus est. Aliud pertinet ad eius benignitatem ad nos et ad pietatem. Unde dicit Et pater omnium. Esa. 63. Tu domine pater noster et redemptor noster. Malach. 2. Nunquid non pater vnus omnium nostrum: nunquid non deus creauit nos. Dignitatem autem eius commendat ex tribus. Ex altitudine diuinitatis cum dicit. Qui est super omnes. ps. Super omnes gentes dominus etc. Ex amplitudine eius potestatis cum dicit. Per omnia. Jere. 23. Celum et terram ego impleo etc. ps. Omnia subiecisti sub pedibus eius etc. Luc. 10. et Mat. 28. Omnia mihi quippe tradita sunt quippe quia per ipsa facta sunt. Jo. 1. Sed modo quo dicitur. Sap. 11. Omnia in numero et pondere et mensura disposuisti. Item ex largitate gratie cum dicit. In omnibus vobis. s. per gratias. Jere. 14. Tu autem in nobis es domine etc. Sed primum appropriatur patri qui est fontale principium diuinitatis et oes creaturas excellit. Secundum filio qui est sapientia attingens a fine usque ad finem fortiter. Sap. 8. Tertium vero spiritui sancto qui replet orbem terrarum. Sap. 1.

Lectio. III.

Unicusque autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis christi. Propter quod dicit. Ascendens in altum captiuam duxit captiuitates: dedit dona hominibus. Quia autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes ter

Ad ephesios

re. Qui descendit: ipse est et qui ascendit super omnes celos ut adimpleret omnia.

CSupra ostendit apostolus ecclesiasticam unitatem quantum ad id quod in ecclesia est: hic idem ostendit quantum ad hoc quod singulis fidelibus membris ecclesie est proprium et speciale. Circa quod tria facit. primo proponit distinctionem. Secundo inducit ad hoc auctoritatem ibi. (Propter quod dicitur etc.) Tertio ponit auctoritatis expositionem ibi. (Et autem ascendit etc.) Dicit ergo. Habemus in ecclesia unum deum: unam fidem etc. sed tamen diversas gratias diversis particulariter collatas habemus. quia unicuique nostrum data est gratia. Quasi dicat. Nullus nostrum est qui non sit particeps divine gratie et communionis Joannis. i. De plenitudine eius omnes accepimus gratias per gratiam. Sed certe ista gratia non est data omnibus uniformiter seu equaliter: sed secundum mensuram donationis christi. i. secundum quod christus est datus: et eam singulis mensuravit. Romanorum. i. Habentes donationes secundum gratiam que data est nobis differenter. Nec differentia non est ex fato: nec a casu: nec ex merito: sed ex donatione christi. id est secundum quod christus nobis commensuravit. Ipse enim solus recepit spiritum non ad mensuram. Jo. i. ceteri autem sancti ad mensuram recipiunt. Romanorum. i. Unicuique sicut deus divisit mensuram fidei. i. corinthios. 3. Unusquisque propriam mercedem accipiet etc. Matthei. 25. Unicuique secundum propriam virtutem etc. Quia sicut in potestate christi est dare vel non dare: ita dare tantum vel minus. **C**Sequitur. (Propter quod dicitur etc.) Hic ponit quendam auctoritatem assumptam de psalms. et refertur ad hoc quod dixit. Secundum mensuram donationis christi. ubi tria facit. Primo commemorat christi ascensionem. Secundo humani generis liberationem. Tertio ponit donorum spiritualium collationem. Partes consequenter sequitur se. Ostendit ergo primum dicens sic propter quod. i. significandum dicit. s. propheta dauid in psalms. Ascendens christus in altum etc. Michae. 7. Ascendit ante oculos patrum iterum etc. Job. 39. In altum alas erigit etc. Ascendens in quibus sed non solus. quia captivam duxit captivitatem. eos. s. quos dyabolus captivaverat: humanum enim genus captivatum erat et sancti in charitate decedentes qui meruerunt gloriam in captivitate dyaboli detinebantur quasi captivi in limbo. Esa. 5. Ductus est captivus populus meus etc. Hanc quod captivitatem christus liberavit et secum duxit in celum. Esa. 49. Numquid tollet a forti preda aut quod captum fuerit a robusto salvabitur ac saluum poterit esse. quia hec dicit dominus. Equidem et captivitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robusto salvabitur. Sed certe hoc non verificatur solum quantum ad iam mortuos: sed etiam quantum ad viventes qui captivi tenebantur sub peccato: quos a peccato liberans servos fecit iustitie: ut dicitur. Romanorum. 6. Et sic quodam modo eos in captivitatem duxit non ad perniciem: sed ad salutem. Luce. 5. Ex hoc iam homines eris capiens. Non solum autem homines a captivitate eripuit et sue servituti subiecit. sed et eos spiritualibus bonis donavit. Unde subdit. Dedit dona hominibus. s. gratie et glorie. psalms. Gratiam et gloriam dabit dominus. 2. Per. i. Per quem et preciosa nobis promissa donavit etc. Nec est contrarium quod in littera precedenti dicitur. Accepit dona in hominibus: quia certe ipse dedit ut deus et accepit ut homo in fidelibus sicut in membris suis. Dedit in celo sicut deus et accepit in terra secundum modum loquendi quo dicitur. Matthei. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis.

CDeinde cum dicit. (Et autem ascendit etc.) Exponit propositam auctoritatem. et primo quantum ad ascensionem. Secundo quantum ad materiam donationis ibi. (Et ipse dedit etc.) Circa primum duo facit. Primo ostendit quomodo descendit ibi. (Qui descendit.) Secundo quomodo ascendit ibi. (Qui ascendit etc.) **C**Circa primum considerandum est quod cum christus vere sit deus inconueniens videbatur quod sibi veniret descendere: quia nihil est deo sublimius. Et ideo ad hanc dubitationem excludendam sub-

dit apostolus. Et autem ascendit quod est: nisi quia et descendit primum etc. Sic si diceret. Ideo postea dixi quod ascendit. quia ipse primo descenderat ut ascenderet: aliter enim ascendere non potuisset. Quo autem descendit subdit dicens. quia in inferiores partes terre. Quod potest intelligi dupliciter. Uno modo ut in inferiores partes terre intelligantur iste partes terre in quibus nos habitamus que dicuntur inferiores eo quod sunt infra celum et aerem. In his autem partibus terre dicitur descendisse filius dei non motu locali: sed assumptione inferioris et terrene nature secundum illud phil. 2. Exinanivit semetipsum etc. Alio modo potest intelligi de inferno quod etiam infra nos est. Illuc enim descendit dominus secundum animam ut inde sanctos liberaret. Et sic videtur hoc eis venire quod dixerat. Captivam duxit captivitatem. Zache. 9. Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vincatos tuos de lacu in quo non erat aqua. Apoc. 10. Uidi alium angelum forte descendente de celo etc. Exo. 3. Uidi afflictiones populi mei qui est in egypto etc. Et sequitur. Et descendi liberare eum.

CDeinde cum dicit. (Qui descendit etc.) Manifestat ei quod ascensionem quantum ad tria. Primo quantum ad personam ascendentis cum dicit. (Qui descendit ipse est qui ascendit etc.) In quo designatur unitas persone dei et hominis. Descendit. n. sicut dicitur est filius assumendo humanam naturam: ascendit autem filius hominis secundum humanam naturam ad vitam immortalis sublimitatem. Et sic est idem filius dei qui descendit: et filius hominis qui ascendit. Jo. 3. Nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. ubi notatur quod humiles qui voluntarie descendunt spiritualiter deo sublimitate ascendunt. quia qui se humiliat exaltabitur. Luce. 14. 2. is. Secundo ostendit terminum ascensionis cum dicit. (Super omnes celos.) psalms. Qui ascendit super omnes celos ad orientem. Nec solus intelligendum est quod ascenderit super omnes celos corporales: sed et super omnem spirituales creaturas. supra. cap. i. Constituit illi ad dexteram suam in celestibus super omnes principatus et potestates et virtutes et dominationem et omnem nomen quod nominatur etc. **C**Tertio ponit ascensionis fructum cum dicit. (Ut adimpleret omnia.) id est omne genus hominum spiritualibus donis repletur. psalms. Replebimur in bonis domus tue. Ecclesi. 2. 4. Generationibus meis adimplemini. Ut ut adimpleret omnia. i. ut ad affectum produceret omnia que de ipso erant scripta. Luc. 1. 2. 3. impleri omnia que scripta sunt in lege et prophetis et psalmis de me. **C**Lec. III.

H ipse dedit quosdam quidem apostolos. quosdam autem prophetas alios vero euangelistas. alios autem pastores et doctores ad summationem sanctorum in opere ministerium in edificationem corporis christi: donec occurramus omnes in unitate fidei et agnitionis filii dei in viam perfectam. in mensuram etatis plenitudinis christi.

Chic exponit apostolus quod supra dixerat de donatione donorum: Circa quod duo facit. Primo ostendit quod dominus singulis fidelibus dedit donorum diversitatem. Secundo ostendit illorum donorum fructum: et utilitatem ibi. (Ad summationem sanctorum etc.) Et quia per dona christi diversi status et munera in ecclesia designantur. considerandum est quod iterum dona christi primo ponit apostolos. Unde dicit. Et ipse dedit quosdam quod est apostolos. Luc. 6. Elegit ex ipsis quos et apostolos nominavit. i. corinthios. 12. Quosdam quod est posuit in ecclesia. primum apostolos. Secundo prophetas. Tertio doctores. Quarto virtutes. Apostoli primo loco ponuntur. quia ipsi privilegiati fuerunt in omnibus donis christi. Dabuerunt enim plenitudinem gratie et sapientie quidem quantum ad revelationem diuinorum mysteriorum. Luce. 1. 2. Aperuit eis sensum ut intelligerent etc. Mar. 4. et Luc. 8. Vobis datum est noscere mysterium regni dei etc. Jo. 15. Quia quod audiui a patre meo nota feci vobis

bis. Habuerunt etiam copiam eloquentie ad annuncian-
dum euangelium. Luce. 21. Dabo vobis os et sapientiam
cui non poterunt resistere et contradicere omnes aduersarij vestri.
Mat. vlt. Euntes in mundum vniuersum predicate etc. Ha-
buerunt etiam prerogatiua auctoritatis et potetie q̄ntu ad cu-
ram dominici gregis Joā. vlt. Pasce oues meas. 2. cor. 10.
De potestate nostra qua dedit nobis deus in edificatione
non in destructione vestra etc. Ideo apostolus subiungit hic
tres gradus ecclesiasticos s̄m participatione singulorū pre-
missorū. Nam q̄ntum ad reuelatione diuinorū mysteriorū
subdit. Quosdā autē pphetas q̄ prenūciatores fuerūt icar-
nationis x̄pi de q̄bus d̄r p̄. De. i. Propheeta q̄ de futura in
vobis gloria pphetauerūt. Mat. 22. Oēs enī pphete et lex
vsq̄ ad Joānem pphetauerūt. Sed apostoli pphetantes
fuerunt post aduentū x̄pi gaudia vite future. Apoc. 1. Bea-
tus q̄ legit et audit verba pphete huius etc. Item exponē-
tes antiquorū pphetarū pphetias. 1. cor. 14. Emulamini
sp̄alia: magis autē vt pphetetis. Mat. 23. Ecce ego mitto
ad vos pphetas et sapiētes etc. Quāntū vō ad annūciā-
dum euāgelium subdit. Alios vero euāgelistas: q̄. s. habent
officiū p̄dicādi euāgelii. vel etiā cōscribēdi: q̄uis nō eēt
de p̄ncipalibus apostolis. Ro. 10. Quā speciosi pedes euā-
gelicantiū pacē etc. Esa. 41. Dabo hierusalem euāgelistā.
Quāntū vō ad curā ecclesie subdit. Alios autē pastores
curā. s. dominici gregis habētes. Et sub eodē addit. Et do-
ctores. ad ostēdendū q̄ p̄riū officium pastorū ecclesie est
docere ea q̄ pertinet ad fidē et bonos mores. Dispētare au-
tem tēporalia nō pertinet ad episcopos q̄ sunt apostolorū
successores: sed magis ad dyaconos. Actū. 6. Nō est equū
nos derelinquere verbum dei: et ministrare mensis. Tit. 1.
Amplectentē eum q̄ s̄m doctrinā est. fidelē sermonē. Dici-
tur de episcopo. Jere. 3. Dabo vobis pastores iux̄ cor meū
et pascēt vos scia et doctrina.

Deinde cū dicit. Ad s̄mationē sanctorū etc. Ostēdit
fructū predictorū donorū seu officiorū. Et circa h̄ duo facit
q̄ p̄mo assignat fructū. Secūdo ostēdit qualiter fideles
ad hūc fructū possent aduenire ibi. (Ut iā nō sim̄ paru-
li etc.) P̄mo iterū in duas. P̄mo p̄ponit effectū p̄riū.
Secūdo ostēdit fructū vltimū ibi. (Donec occurramus
omnes etc.) Effectus autē p̄riū p̄dictorū donorū seu officio-
rū potest attendi q̄ntum ad tria. Uno modo q̄ntū ad ipos
q̄ sunt in officijs constituti q̄bus ad hoc sunt collata dona
spiritualia: vt ministrēt deo et p̄riū. Et q̄ntum ad hoc vi-
dit. In opus ministery p̄ q̄. s. procuratur honor dei: et salus
p̄riū. 1. cor. 4. Sic nos existimet hō vt ministros chri-
sti etc. Esa. 61. Ministri dei dicēt vobis. Alio modo q̄ntum ad
perfectionē iam credētū cum dicit. Ad s̄mationē. i. p̄fe-
ctionem sanctorū. i. eorū q̄ iam sunt sanctificati per fidem
x̄pi. Etenim sp̄aliter debēt itēdere plati ad subditos suos
vt eos ad statū perfectionis perducant vnde et ipsi perfe-
ctiores sunt vt dicit Dionysius in ecclesiastica hierarchia
Debr. 6. Ad p̄fectionē feramur etc. Esa. 10. Cōsūmatio ab-
breuiata iūmdabit iusticiā. Cōsūmationē enī et abbrevia-
tionem d̄ns deus exercitiū faciet etc. Tertio quātū ad
cōuersionē infidelīū: et q̄ntum ad hoc dicit. In edificatione
corpis x̄pi. i. vt auertant infideles ex q̄b̄ edificat ecclesia x̄pi
q̄ est corpus eius. 1. cor. 14. Ad edificatione et exhortatio-
nē et cōsolationē. Et seq̄tur ibidē. Naz maior est q̄ pphetat
q̄ q̄ linguis loq̄tur: nisi forte interpretetur vt ecclesia edifi-
catione accipiat. Et ibidem. Dia ad edificationem fiant.
Deinde cū dicit. (Donec occurramus etc.) Assignat fru-
ctum vltimū. Et potest itelligi dupl̄. Uno modo de fructu sim-
pliciter vltio: q̄ erit in resurrectione sanctorū. Et s̄m h̄ duo
tangunt. P̄mo q̄dē q̄gregatio resurgētū et corporalis et sp̄i-
tualis. Corporalis q̄dē erit cōgregatio in hoc q̄ oēs sancti

q̄gregabunt ad x̄pm. Mat. 24. Ubicūq̄ fuerit corp̄ illuc
cōgregabunt et aquile. Et q̄ntum ad h̄ dicit. (Donec occur-
ramus oēs etc.) Quasi dicat. vsq̄ ad h̄ extēdit p̄dictū mi-
nisteriū. et s̄matio sanctorū: et edificatio ecclesie: donec in
resurrectione occurramus x̄po. Mat. 25. Ecce sponsus venit
exite obuiam ei Amos. 4. P̄para te in occursum dei tui
israel etc. Et etiā occurramus nobis iuicem. i. thes. 4. Sil-
rapiemur cū illis in nubib̄ obuiāz x̄po in aera. Phil. 3. Si
quo modo occurrā ad resurrectionē q̄ ē ex mortuis. Sp̄ialis
autē q̄gregatio attēdit q̄ntū ad meritū q̄dē s̄m fidem. et q̄-
ntum ad hoc dicit. In vnitatē fidei. supra eodē. Unus d̄ns
vna fides etc. Item supra in eodē. Solliciti seruare vnitā-
tem spiritus etc. Quātum vō ad p̄riū s̄m dei perfectā vi-
sionem et cognitionē de qua. 1. cor. 13. Tunc cognoscā sicut
et cognitus sum. Et q̄ntum ad hoc dicit. Et agnitionis filij
dei. Jere. 31. Oēs enī cognoscēt me. Secūdo ponit p̄e-
dictum fructū q̄ntum ad p̄fectionē resurgētū. Et p̄mo po-
nit ipsam perfectionē cum dicit. In virū perfectum. Ubi
nō est itelligēdum sicut q̄dam itellexerūt. q̄. s. femine mu-
tentur in sexum virilem in resurrectione. q̄ vterq̄ sexus p̄-
manebit nō q̄dem ad cōmixonē sexuū q̄ tūc decetero nō
erit sc̄d̄ illud Mat. 23. In resurrectione enī nō nubent ne-
q̄ nubent: sed sunt sicut angeli. Sed ad p̄fectionem nāe et
glorie dei q̄ talem nām cōdidit. Dicit ergo virū perfectus
ad designādū oimodam p̄fectionē illius status. 1. cor. 13.
Cum venerit q̄d p̄fectum est euacuabit q̄d ex parte ē. Et
p̄pter hoc vir magis sumit s̄m q̄ diuiditur cōtra p̄uēz. q̄
sc̄d̄m q̄ diuidit̄ p̄tra feminā. Secūdo ostēdit exēplar hu-
ius perfectionis cū dicit. In mēsurā etatis plenitudis x̄pi.
Ubi cōsiderādū est. q̄ corpus x̄pi verū est exemplar cor-
poris mystici. vtrūq̄ enim p̄stat ex plurib̄ mēbris in vnū
collectis. Corpus autē christi fuit perductū ad plenā etatez
virilez. s. trigintatriū fere annorū in qua mortuus fuit. Nō
ergo etatis plenitudinē cōformabit etas sanctorū resurgē-
tium: in q̄bus nulla erit imperfectio nec defectus senectū-
tis. Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nostre confi-
guratū corpori claritatis sue. Alio modo potest itelligi de
fructu vltimo presentis vite: in qua quidem sibi occurrūt
omnes fideles ad vnam fidem et agnitionē veritatis. Jo.
10. Alias oues habeo que non sunt de hoc ouili etc. In qua
perficitur etiam corpus christi mysticum spirituali perfe-
ctione ad similitudinem corporis christi veri. Et sc̄d̄ hoc
totum corpus ecclesie dicitur corpus virile sc̄d̄m illam si-
militudinem qua vtitur apostolus. Galathas. 4. Quanto
tēpore heres paruulus est nihil differt a seruo etc.

Lectio.

V.

Viam non simus paruuli fluctuan-
tes et circūferamur omni vento do-
ctrine in nequicia hominum. in astu-
tia ad circūuentionem erroris. Veri-
tatem autem facientes in charitate crescimus
in illo per omnia qui est caput christus: ex quo
totum corpus compactum et connexū per oēs
iuncturam subministracionis sc̄d̄m operatiōez
in mensuram vniuscuiusq̄ membri augmētūz
corporis facit in edificatione sui in charitate.
Posita donorū spiritualiū diuersitate et fructu eorū: hic
ostēdit apl̄s quō ad fructū illū pueniam. Circa q̄ duo fa-
cit. P̄mo duo impedimēta remouet. Secūdo modum veniēdi
docet ibi. (Veritate facietes etc.) Dic̄ ḡ. Bñ dicit̄ ē q̄ hic
ē fructus vltimū istorū donorū: q̄. s. occurramus d̄no in virūz
p̄fectū etc. Ergo op̄z nos videre vt iā nō simus paruuli: sed

certe viri pfecti: qz qd dicit aliqis e puer no e pfectus vir. Oz ergo qz desirat puericia q dno dz occurrere. Sic faciebat apls. pme Lozin. 13. Qn factus sum vir euacuauit ea q erat paruuli. Leditio aut pueri e q no e fixus vel determinat? in aliquo: sed credit oi vbo. Si ergo volum? exhibere nos vt viros pfectos opz qz deseram? cogitatione fluctuantes .i. istabiles. Et hoc e qd dicit. Fluctuantes. pme Lozin. 14. Nolite paruuli effici sensib? sed malitia paruuli estote. Dicunt aut fluctuantes a fluctu: qz tales ad modu fluct? no sunt firmi i fide. Jac. pmo. Qui. n. desitat similis e fluctui maris q a vento mouet? r circumferit. Nuc at necesse e nos stables ee r no fluctuare. Et qz vent? e praua doctrina: de qua merito dicit? Prouer. 25. Vt? aquilo dissipat pluuias Mat. 7. Descendit pluuias: venerut flumia: flauerut venti r irruerunt in domu illa r cecidit r fuit ruina ei? magna. Jo dicit. Et no circuferamini oi vento doctrine r. Quasi dicat: Nulla doctrina puerfa pstante ad comotionez cordis r ruina spiritualis edificij debem? moueri: qz no est bona doctrina: qd pz ex tribus. Primo ex ei? pncipio qd est negcia hoium: ideo no est bona doctrina sed falsa r neq: quaz dogmatizat aliquis ad perditiōe aiaru: vt obtineat pncipatum: sicut doctrina arry nequissimi: q crepuit medi?: vt de ipso possit exponi illud Ecc. 1. 31. Testimoniū nequicie eius vey est. Itē talis doctrina puerfa est: qd pz. Secdo ex eius pcessu qui e astutia: qz cu dolo. i. vnu intēdit r aliud simulat. ppter qd apls dicit scde Loz. ii. Timeo ne sicut serpes euā seduxit astutia sua: ita corrupant? sensus vestri r excidant a simplicitate q est in xpo iesu. Tertio pz h idē ex effectu: qz effect? talis doctrine e ad circūuētiōe erroris no ad denarios: vl? alia tēporalia acquirēda: sz ad seminandos errores seducit r circūueniunt tales doctores: de qb? dicit? Thy. 3. Mali hoies r seductores pficient in pei? errates r in errore mittētes.

¶ Deide cu dicit. (Veritate aut faciētes rē.) ostēdit impedimētis p que a fructu donoz spiritualiu impedif? qz: hic ostēdit qualiter ad fructu debitu puenif?. Et arguit sic. Statim dicit? e q si volum? ad spiritualiu donoz fructu puenire opz vt iā no simus paruuli rē. Sed tādū sumus paruuli qdū viriles statū no attingimus ac crescim? g nobis necessariū est vt crescām?. Et h est qd dicit. (Veritate aut faciētes rē.) Duo ergo fac. Primo ostēdit in quo debem? crescere. Secdo per que ibi. (In illo p oia rē.) Dic ergo qz: in bono opere r forma boni operis q duo sunt veritas r charitas. Veritas aut qnqz dī omne opus bonum. vt Thob. pmo. In captiuitate tū positus viam veritatis no deseruit. Faciam? ergo veritate. i. oē opus bonum vel veritate doctrine. qz no sufficere nobis debet audire vel docere veritatem: sed opz facere: ppter h dicebat apostolus. p? Thy. 4. Doceni facies r teipsum saluum facies r eos q te audiunt. Estote ergo factores verbi rē. vt dī Jac. i. Quia factores iustificabunt. vt habetur. Ro. 2. Et hoc si fiat in charitate q est forma boni operis. pme Loz. 16. Viriliter agite r cōfortet? cor vestrum r oia opera vīa in charitate fiant. Quia certe aliter nihil valerent. pme Loz. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam charitate aut no habuero nihil mihi pdest. Sed qz in via dei no pgredi est regredi: ideo subdit apls. Ut crescāmus in illo rē. vbi tria fac. Primo ostēdit auctore nostri augmēti. Secūdo eius veritate. Tertio modum augmēti. Secūda ibi. (Ex quo totum corpus.) Tertia ibi. (Scdm operationē in mēsuraz vniuscuiusqz mēbri.) Dic ergo. Crescāmus illo. i. xpo de quo. pme Pe. 2. In eo crescatis in salutem. In illo inqz q e caput nostruz xps: r in ecclesia que e corpus ipsius: vt dī Col. 1. Crescāmus inqz no in possessionibus: sicut dī Job. 1. possessio

eius creuit in terra: sed in spiritualibus. Nec in vno tātum sed p oia. id est in omni bono fructificantes r crescētes. p? Loz. 10. Omnia in gloriā dei facite rē. Et ibi sequitur. Sicut r ego per oia oibus placeo. De h? commendat corinthios apostolus dicens. p? Loz. 11. Dia pcepta inq? mea tenetis. **¶** Cōsequēter cū dicit. (Ex quo totū corpus rē.) ostēdit veritatem xpi p que crescere debeam?. **¶** Ubi sciēdū e qz corpus nāle tria hz. s. pactionē mēbroz adiuicē: ligationē p nervos: r mutuā subministratiōe. p? Lozin. 12. Si dixerit pes qm no suz man? no suz de corpore: no idē no e de corpore. Et si dixerit auris quoniā no sum oculus no sum de corpore rē. Si totū corp? est odoratus vbi auditus: Spūaliter g sicut vnu corp? efficit? ex multis his tribus modis. s. pactionē seu adunationē: p ligationē r p mutuā operationez r subuētiōe: ita vt oia q sūt a capite corp?ali. s. pactione: neruoz ligatione: ad opus motio fluūt a capite nro xpo in corpore ecclesie. Et pmo pactione p fidē. Unde dicit. Ex quo. s. xpo q est caput nrm vt mō dicit? e: totū corp? pactione ē. id est coadunati. ps. Dispersiones israel rgregabit. Aba. 2. Cōgregabit ad se oēs gētes r coaceruabit ad se oēs populos. De h? dī Col. 2. Caput ex quo totū corp? p nexuz r diuētiōes subministratū r pstructū crescit in augmētū dei. Secūdo fluūt a xpo capite in corp? ecclesie sue mystici nexio r colliatio: qz oia adunata aliquo nexu vel vinculo necci vl? colligari. Et pp h dī. Et nexum p oēm iuncturaz subministratiōis. i. p fidem r charitatem q pnectunt r diungunt mēbra corpis mystici ad mutuā subministratiōe. Ecclesi 39. Dia opera domini bona r omne opus hora sua subministrabit. Unde ipse apostolus pfidens de ista mutuā subministratiōe q est iter mēbra ecclesie p diuinā diuētiōez dicebat. Phil. pmo. Scio enim q in h? proueniet in salutē per nostram orationem r subministratiōem spiritus iesu xpi. Tertio a capite christo in mēbris vt augmententur influitur virtus actualiter operandi. Unde dicit. Scdm mensuram vniuscuiusqz mēbri augmentum corporis faciens. Quasi dicat. Non solum a capite nostro xpo est mēbroz ecclesie pactione p fidem: nec sola nexio vel colliatio per mutuam subministratiōez charitatis: sed certe ab ipso e actualis mēbroz opatio siue ad op? motio fm mēsurā r ppetiā cuiuslibet mēbri. Vn dicit qz facit augmentum corporis fm operationē r mensurā vniuscuiusqz mēbri debite mēsurati: qz no solū p fidē corpus mysticum p paginat? nec solū p charitatē subministratiōe pnectētes auget? corpus: sz p actualem motionez ad operationē quā deus facit in nobis. Vn. Esa. 26. Dia opera nostra operat? est deus: q in oibus operat? vt dī pme Loz. 12. Et hec expositio rcorat? glosatori. Sz ad qd augmētat deus vnuqzqz mēbrū: vt corpus edificet. supra. 2. In quo ois edificatio pstructa crescit in templum sanctum in domino: in quo r vos edificamini rē. Unde prime Loz. 3. Dei edificatio estis. Et hec omnia fiunt in charitate: quia vt dicitur pme Loz. 8. Charitas edificat. Vel in charitate facit deus hec omnia: id est ex mera dilectione. Jere. 31. In charitate perpetua dilexi te. ideo attraxi te miserans. Rursusqz. Edificabo r edificaberis. Hoc est ergo qd dicit. In edificatiōem sui in charitate.

¶ Lectio. VI. **¶** De ergo dico r testifico i dno vt iā non ambuletis sicut r gentes ambulānt in vanitate sensus sui tenebris obscuratum habentes intellectu. alienati a vita dei p ignorantia q e in illis ppter cecitatem cordis ipsoz: qui desperantes semetipsos

tradiderunt impudicicie in operatione imundicie omnis in auariciam.

Supra monuit ap[osto]lus ephesios vt manerent in ecclesiastica vni[us]itate describēdo moduz eius ⁊ formam: in hac parte docet eos viam p[er] quā possint manere in ecclesiastica vni[us]itate. Et p[ri]mo facit hoc. Secundo ostēdit potestatem hanc ad implenda p[re]cepta in fine ep[isto]le ibi. (Decetero fratres cōfortamini ⁊c.) P[ri]ma in duas. P[ri]mo p[ro]ponit p[re]cepta ad omnes. Secundo p[ri]ncipia ad singulos gradus ecclesie ibi. (Mulieres viris suis subdite sint ⁊c.) P[ri]ma in duas. P[ri]mo p[ro]ponit quedā p[re]cepta generalia ad que reducuntur omnia alia. Secundo ponit specialia ibi. (Propter quō deponētes mēdaciū ⁊c.) P[ri]ma iteruz in duas: q[ui]a cuz intentio ap[osto]li sit eos reuocare a veteri consuetudine ad nouā christi doctrinā: P[ri]mo ostēdit doctrinam xpi eē cōtrariam antique puerilitati gētilitatis. Secundo iducit eos vt eam deponāt ⁊ eā que xpi est assumāt ibi. (Deponite vos f[ra]m p[ri]stinam ⁊c.) P[ri]ma in duas: q[ui]a p[ri]mo describit puerfationē gentiliū. Secundo ostēdit q[uo]d ei cōtrariatur doctrina xpi ibi. (Vos autē nō ita ⁊c.) P[ri]ma in tres. P[ri]mo hortatur eos vt declinēt cōuersationē gentiliū. Secundo describit eā q[ui]ntum ad iteriorē aiūm ibi. (Tenebris obscuratū ⁊c.) Tertio q[ui]ntum ad exteriorē modū ibi. (Qui desperātes ⁊c.) Dicit ergo. ad hoc q[uo]d possitis implere ea que dicta sunt: dico .i. nō obsecro vt p[ro]s: s[ed] dico ⁊ testificor hoc q[uo]d dixi. Gal. 5. Testificor autē omni homini rursuz circūcidēti se quoniā debitor est vniuersę legis faciēde. ⁊ Th[imo]t. 4. Testificor coram deo ⁊ xpo iesu ⁊c. Et quid: Ut iam. s. tempore fidei et cōuersionis ad xpm: q[ui] iam vos mundi estis. Joā. 15. Non ambuletis. i. viuat. Gal. 5. Si spiritu viuim[us] spū ⁊ ambulamus ⁊c. Et hoc sicut gentiles ambulāt. p[er] Cor. 12. Scitis q[ui]m cuz gētes essetis ad simulacra muta put ducebamini euntes ⁊c. Nō sic igit ambulētis. puer. p[er]. Sili mi ne ambules cum eis: p[ro]hibe pedē tuum a semitis eoz ⁊c.

Consequēter cū dicit. (In vanitate sensus sui) reddit causam huius p[ro]hibitiōis. Ubi notādum est q[uo]d cum ambulare spūaliter sit p[ro]ficere f[ra]m illud Esa. 26. Rectus callis iusti ad ambulādū ⁊c. Heñ. 17. Ambula corā me ⁊ esto p[ro]fectus. d[icit]ur abrahe. Ad hoc g[er]it vt hō iuste ambulet. i. spūaliter p[ro]ficiat o[mn]ia tria q[ui] in ipso sunt regulari ⁊ ordinari. In hōie enī est rō iudicans de particularibus agēdis. Item intellectus vniuersaliuz p[ri]ncipioz qui est sinderesis. tertio lex diuina seu deus. Quādoquē ergo aliquis f[ra]m ista tria sibi inuicē ordinata dirigit: ita q[uo]d actio ordinet[ur] f[ra]m iudicium rōnis: ⁊ bec scz rō iudicet f[ra]m intellectū rectuz vel sinderesim: ⁊ bec scz sinderesis ordinet[ur] f[ra]m legē dinam: tūc actio est bona ⁊ meritoria. Sed vita gētilium nō est talis: immo deficit in predictis tribus: quia p[ri]mo deficit a ratione iudicante: quia ambulat in vanitate sensus sui. Sensus autem est vis apprehensiuā per quam iudicamus singularia. Unde aliquis homo rectus dicitur quādo bene iudicat de agēdis. Sed sensus iste quādoq[ue] est rectus: quādoq[ue] est van[us]. Rectus dicit[ur] quādo debita regula regit qua venit ad debitum finem. Vanus autē quādo idebita regula ductus nō venit ad debituz finē. Sap. 13. Vanī sunt omnes hōies in q[ui]bus nō subest sciētia dei ⁊c. Ro. p[er]. Euanuerūt in cogitationibus suis ⁊c. Jere. 2. Ambulauerunt post vanitates suas ⁊ vani facti sunt ⁊c. Quare: quia certe rō istoz in agēdis nō dirigebat ab intellectu illuminato sed erroneo. Et hoc ē q[uo]d ait. Tenebris obscuratū habētes intellectuz. Ro. p[ri]mo. Obscuratus est insipiens cor eoz. ps. Nescierūt neq[ue] intellexerunt: in tenebris ambulāt. Et rō est q[ui] tales nō sūt participes diuini luminis seu legis diuine illuminantis ⁊ regulantis: p[ro]pter quō subdit. Alienati a vita dei. i. a deo q[ui] est vita aiē. Joā. 14. Ego sum via veritas ⁊ vita. Uel a vita di

.i. a charitate ⁊ grā spūali q[ui] aiā viuūt formalr. Ro. 6. S[ed] autē dei vita eterna. Isti autē erāt sine spe vite eterne: q[ui]a ponebāt mortalitatē aiē cōtra fidē ⁊ p[ro]phetiā. Sap. 2. Nescierunt sacramēta dei neq[ue] sperauerūt mercedē iusticie neq[ue] iudicauerūt honorē aiarum scāru ⁊c. Uel a vita dei. i. a vita sancte viuēdi que est p[er] fidem. Gal. 2. Uiuo ego iā nō ego ⁊c. Iustus autē ex fide viuūt: vt dicit Ro. p[ri]mo. Uel que est p[er] charitatē. p[er] Joā. 3. Nos scimus: q[ui]a trāslati sum[us] de morte ad vitam quoniam diligimus frēs ⁊c. Nō sic autem isti sed magis alienati. Moduz autē huius alienatiōis tangit. s. ignorātiā nō stellarū vel cursus syderuz s[ed] nature diuine. p[er] Cor. 15. Ignorātiā quidē dei quidā habēt q[ui]a certe tunc soluz in iudea notus erat deus: sed modo vt d[icit] Act. 17. Tēpora huius ignorātie despiciēs deus tūc annunciat hoibus vt omnes vbiq[ue] penitētiā agant ⁊c. Vni[us] autē ignorātie deus nō erat causa q[ui]ntū de se erat: q[ui]a vt dicitur Ro. p[ri]mo. Deus illis reuelauit: sed certe causa erat illis p[ro]pter cecitatē cordis ipsoz. Et vere dicit cecitatis q[uo]d ex creaturis nō poterāt venire in noticiā creatoris: q[ui]a vt d[icit] Sap. 2. Excecauit eos malicia eoz ⁊ nescierūt sacramēta dei neq[ue] mercedē sperauerūt iusticie. Et hoc est q[uo]d sequitur. Qui desperātes ⁊c. Ubi ostēdit ap[osto]lus quales erāt in exteriori cōuersatione q[ui] sine spe ⁊ hoc quia alienati a vita. Job. 7. Desperavi nequaquē vltra iam viuaz ⁊c. Jere. 18. Desperauimus post cogitatiōes nostras ibimus: ⁊ vnusquisq[ue] post p[ro]uitates cordis sui malefaciemus. Et hoc ē quod sequitur. Tradiderūt semetip[s]os impudicicie ⁊c. Et hoc legi potest dupl[ic]iter vel separatim vt dicatur in auaricia. i. q[ui] auari erāt. Roma. p[ri]mo. Repletos omni iniquitate ⁊ malicia: fornicatiōe: auaricia ⁊c. Deh. 12. Sint mores sine auaricia ⁊c. Q[ui] vt d[icit] Ecc. 10. Auaro nihil ē scelestius p[ro]pter quō Abba. 2. Uel q[ui] aggregat auariciā malaz dormi sue ⁊c. P[ro]t[er] et legi iustitiz cū p[re]cedētib[us]: vt dicat[ur] i auaricia. i. auare: ita vt sit modificā p[re]cedētia. Et f[ra]m h[oc] aggrauat eoz vitā tripl[ic]iter: q[ui]a p[ro] peccauerūt nō ex passiōe: s[ed] potius ex electiōe. Vn[de] dicit. Tradiderūt semetip[s]os impudicicie. q[ui]ntū d. Nō passiōib[us] v[er]o infirmitate peccauerūt: s[ed] semetip[s]os tradiderūt ⁊c. Judith. 7. Sp[er]te tradam[us] nos oēs p[ro]plo Dolorferis ⁊c. ⁊ Cor. 12. Nō egerūt p[ro]p[ri]as sup[er] imūdicia ⁊ fornicatiōe ⁊ impudicicia quā gesserūt. ⁊ ex actuali effrenatiōe. p[er] Pe. 2. Post carnē i[n]cupias imūdicie ambulāt ⁊c. Et iō dicit. In opōnē ois imūdicie. Ezech. 14. Isti posuerūt imūdicias suas i cordib[us] suis ⁊c. 3. aggrauat eoz pctā ex cōtinuatiōe: q[ui]a incessāter peccabāt. Osee. 4. Fornicati sūt ⁊ nō cessauerūt: q[ui]a dñs reliqrūt. vñ dicit. In auaricia. i. ardēter ⁊ insatiabilr. ⁊ Pe. 2. Oculos h[ab]ites plēos adulterij ⁊ incestu bilis delicti: pellicietes aiās instabiles cor exercitatu auaricie h[ab]ites maledictiōis filij ⁊c. Lectio. VII.

Mos autē nō ita didicistis xpm si tñ illū audistis ⁊ i ipso edocti estis sic ē vitas in iesu. Deponite vos f[ra]m p[ri]stinā puerfationē veterē hoiez q[ui] corripit f[ra]m desideria erroris. Renouamini autē spū mētis v[est]re ⁊ induite nouum hoiem qui f[ra]m deuz creatus est in iusticia ⁊ sanctitate.

Ostēta puerfate gentilis cōuersatiōis: hic ostēdit ap[osto]lus q[uo]d doctrina xpi totalr cōtraria est isti puerfationi ⁊ statui. Et q[ui]a puerfates qdā doctrinā xpi dixerūt nō eē aliā vitas post istā: s[ed] aiām mori cuz corpe vt aialia: iō ap[osto]lus ostēdit. P[ri]mo doctrinā xpi cōtrariā esse vite ⁊ statui p[re]cedenti. Secundo ostēdit aditiōes debitas doctrine xpi ibi. (Deponite vos ⁊c.) Dicit ergo. Ita dictū est q[uo]d illi desperantes ⁊c. vos autē nō ita audiuistis xpm: scz esse imitādū. Quomōd[us] g[er]it. Ipsi enī vos a dō didicistis vt diligatis iuicē. ⁊ The. 2.

Ad ephesios

Itaqz fratres state et tenere traditōes quas credidistis. Et
 z^o The. z. Quomō tenebimus. Et p^o The. z. Qm̄ cū acce-
 pissetis a nobis verbum auditus dei accepistis illud non
 vt verbum hominum sed sicut est vere verbum dei zc.
 Col. z. Radicati et supedificati in ipso et firmati in fide si-
 cut didicistis abundātes in illo in grāz actiōe. Et hoc cer-
 te si tñ illū audistis: qz auditus deseruit discipline. Si pro
 qz: Qz hec est annūciatio quas audistis: vt d^r p^o Jo. p. Et h
 qz: ad p^o dicationē fidei. Ecc^o. z. 4. Qui audit me non cō-
 fundet. puer. is. Auris q̄ audit increpationes vite in medio
 sapiētū amozabit zc. Et in illo edocti estis. s. quō ptinē-
 tia ad fidē sunt custodiēda et adimplēda. Mar. vlt. Sece-
 runt sicut erāt edocti zc. Et hoc sicut est vitas. Q. d. Si au-
 didistis fidē xpi p^o dicationē et quō p^o dicationē debeant adimpleri
 estis edocti sicut iesus de quo p^o dicationē vobis q̄ est vitas.
 Uos autē nō ita. s. oz ambulare: sicut aliqui desperātes.
 Sz quō: Subdit. (Deponite vos zc.) Que qdē lra p^o legi
 duplr. Uno mō vt dicat deponere: et tūc cōstruit cū pcedē-
 tib^o sic. ita ē vitas in q̄ edocti estis in iesu depōere vos zc.
 Si autē dicat dponite: q̄ lra cōius habet. dicemus qz qz cō-
 traria est et vita et doctri. gentiliū vite et doctrine iesu in
 qua edocti estis restat vt deponatis zc. Duo ḡ facit: qz cuz
 pmo extirpāda sint vitia q̄ iserant vtutes. pmo docet
 eos statū p^o line ac veteris conuersatiōis deponere. Scdo
 nouuz statū iesu assumere ibi. (Renouamini autē spū zc.)
 Dic ḡ. deponite zc. ybi tria sunt p^o siderāda. pmo qd̄ itel-
 ligi p veterē hoiez. Dicunt aliq̄ qz hic hō. vetus exterior:
 nouus vero d^r iterior. Sz dōm est qz hō vetus d^r tam ite-
 rior qz exterior qz subicit vetustati qz ad aiām p^o p^o m̄
 et qz ad corpus: qz mēbra corporis sunt arma peccati. Et
 sic subiectus homo peccato fm aiāz et corpus d^r vetus hō
 fm qz illa vetusta sunt q̄ sunt in via corruptiōis vel in ipso
 corūpi: qz qd̄ antiq̄ et senescit ppe iteritū est: vt d^r Deb.
 s. Et sic hō subiectus pctō d^r vetus: qz est in via corruptio-
 nis ppter qd̄ subdit. Qui corrumpit hz desideria erroris.
 Nā vnūqz qz corūpit cū recedit ab origie nāe sue. Natu-
 ra autē hois est vt desiderū eius tendat ad id qd̄ est fm ra-
 tionē. Perfectio autē et bonū rōnis est vitas. An̄ grō ten-
 dit ad errorē et desiderū ex hō errore corūpit. tūc vetus
 hō d^r. Dicit autē fm desideria. s. mala. Ro. 13. Larnis cu-
 rā ne feceritis in desiderijs. p^o Thi. 6. Desideria multa et
 nociua et iutilia q̄ mergūt hoiem in iteritū et pditionē zc.
 Qz autē hec desideria in qbusdā trabunt ex ifirmitate: in
 qbusdā vero ex malicia sicut in illis qz dicunt deus puidē-
 tia nō h^r e: id dicit. Erroris qz in talibus errātibz corūm-
 pit intellectus et affectus. Uel fm desideria erroris id est q̄
 hoies faciūt errare: fm illō Sap. z. Nec cogitauerūt et er-
 rauerunt zc. puerb. 14. Imprudentia stultoꝝ erratis. Sed
 quō deponēdus sit docet aplūs dicēs. Col. 3. Expoliantes
 vos veterē hoiez cū actib^o suis zc. Nō ḡ subalr oz deponi
 vel expoliari sz soluz quo ad opa mala vel uersatiōez. p^o
 Pe. z. Louerfatōez vraz iter gētes hntes bonā. p^o Thi. 4.
 Exēplū esto fidelīū in vbo et uersatiōe.
 Deide cū dicit. (Renouamini zc.) ostēdit qz debemus
 nouuz statum iduere. Circa qd̄ tria facit. pmo ostēdit p
 qd̄ cōsequi possumus hāc nouitatē. Scdo in quo hec noui-
 tas cōsistat. Tertio q̄ sit. Quātuz ad pmo dicit. Renoua-
 mini spiritu zc. Ubi notādū ē qz lz spūs multipl^r dicatur
 in hoie tñ triplex spūs inuenit. s. spūs scūs. p^o Lor. 3. Nescitis
 qz templum dei estis et spūs dei habitat in vobis. Itē spū-
 tus rationalis. Hal. 5. Caro cōcupiscit aduersus spiritum.
 Item spiritus fantasticus. Osee. 14. Scitote israel stultuz
 pphetam infanum virum spiritalem. i. fantasticum. Doc
 ergo qd̄ dicit. Spiritu mentis sumitur p spiritus sancto. Di-
 cit autē cām renouatiōis esse spūscm̄ qui habitat in men-

te nostra. Hal. 4. Misit deus spūm filij sui in corda zc. psal.
 Emitte spūm tuum et creabuntur zc. Uel potest accipi spū-
 tus p spiritu rōnali: et tūc spiritus idem est qz mens nostra
 et est simile huic: qd̄ d^r Col. z. In expoliatiōe corporis car-
 nis. i. corpis q̄ est caro: ita hic spiritu mētis. i. spiritu qui est
 mens. hoc autē dicit: qz in nobis est alius spiritus qz nō est
 mēs: qz est cōis nobis et brutis. Dicit autē: renouamini spi-
 ritu mētis: qz illud qd̄ nō est corruptuz est nouuz nec reno-
 uatiōe idiget. Nam si adam corruptus nō fuisset renoua-
 tione nō idiguisset nec nos etiā. Sed qz corruptus fuit re-
 nouatiōe idiguit et eius posteriores. Et ideo opz renouari
 nos in pnti fm aiām et in futuro fm corpus qz corruptibi-
 le hoc induet icorruptionē et mōtale immortalitē: vt d^r p^o
 Lor. 15. Dic ergo. renouamini spiritu hic. s. qz nisi i pnti spi-
 ritu renouet nunqz corpus eius inouabitur. Uel pōt ex-
 poni spū mētis. i. mente vestra spirituali facta: et in idēz re-
 dit. In quo autē hec renouatio cōsistat qz tum ad secundū
 subdit cuz dicit. Induite nouuz hoiem zc. Dic aduertēdū
 est qz sicut vnusquisqz rei pmo vetustatis pncipiūz fuit
 adam per quem peccatus in omnes itrauit: ita pncipiūm
 pmo nouitatis et renouatiōis christus est qz sicut in adāz
 omnes moriunt: ita et in xpo omnes viuificabuntur. Un-
 de Hal. vlt. In xpo iesu neqz circūcisio neqz p^o p^o uiciū ali-
 quid valet: sed noua creatura. Induimini ergo dōm nrm̄
 iesuz xpm. Ro. 13. Que autē sit renouatio ostēdit cuz dicit.
 Qui hz deuz creat^o ē zc. Hoc autē pōt itelligi tripl^r. Uno
 mō sic vt ly qui referat ad spū. i. spūs qz est mens nostra et
 creat^o est a deo. s. in originali iusticia. s. in sui nouitate. Uel
 recreatus noua creatiōe vt esset iustus. supra. z. Creati in
 xpo iesu in opibus bonis. Uel ly qz pōt referri ad nouū ho-
 minē scz xpm. Et tūc cōstruet sic. Qui creatus est. i. forma-
 tus in vtero virginis fm deum. i. non semine humano: sed
 spiritus scō. Uel creatus est fm esse gratie et plenitudinis: et
 hoc in iusticia quo ad hoies in sanctitate quo ad deum: et
 hoc veritatis nō falsitatis. Luc. z. In sanctitate et iusticia.
 Uel vt scitas sit in corde. veritas in ore: iusticia in ope.

¶ Lectio.

VIII.

Propter quod deponētes mendaciū
 loquimini veritatem vnusquisqz cuz
 primo suo: quoniam sumus inuicēz
 membra. Irascimini et nolite pecca-
 re. Sol non occidat super iracundiā
 vestram. Nolite locum dare dyabolo.

Supra posita generali monitiōe vt nouitatez induerēt:
 hic aplūs ponit pcepta spālia. Circa qd̄ duo facit. pmo in-
 hibet eis pctā interiora corūmpentia spū. Scdo pctā ex-
 teriora qz corūpunt carnē ibi. (Fornicatio autē zc.) p^oia
 in duas. p^oio p^ohibet pctā q̄ in deordinatiōe p^oria consi-
 stunt. Scdo pctā qz cōsistunt in deordinatiōe alterius ibi.
 (Dis fm̄o malus zc.) p^oia iteruz in tres: qz pmo p^ohibet
 pctm̄ corūmpēs rōnalē. Scdo pctm̄ deordinās irascibile
 ibi. (Irascimini et nolite peccare zc.) Tertio pctm̄ ptinēs
 ad cupiscibile ibi. (Qui furabat zc.) Circa pmo tria fa-
 cit. p^oio qz vnū istoꝝ p^ohibet. Scdo iducit ad aliud. Ter-
 tio rōnem assignat. p^ohibet ergo illud. pmo qd̄ ad vete-
 rē hoiem ptinet ita vt ista lra sit expositiua huius qd̄ p^odi-
 xerat. Induite nouuz hoiem: ad quē induenduz pmo p^ohi-
 bet mēdaciū qz p hoc pctm̄ oris: corūmpit veritas rōnis
 Uñ dicit. p^opter qd̄ scz nouuz hoiez induēdum deponē-
 tes mēdaciū: qz vt d^r in ps. Perdes omnes qui loquunt
 mendaciū. s. pnciosum. Et postea iducit ad nouitatez
 dicēs. Zacha. 4. Logmini veritatē vnusquisqz cū p^oimo
 suo. Et quare: Qm̄ sum^o inuicem mēbra. Mēbra eniz se-

Inuicem diligunt et se iuuant mutuo in veritate. Roma. 12. Unū corp⁹ sum⁹ in xpo: singuli autē alter alteri⁹ membra. **C** Segtur. (Irafcimini etc.) Ubi p̄hibet pctm̄: corumpēs irascibile. Circa qđ tria facit. Primo ponit monitiōez. Secūdo eā expōit ibi. (Sol nō occidat etc.) Tertio rōnē red- dit ibi. (Nolite locū etc.) Monitiōez at̄ ponit cū dicit. (Irafcimini etc.) Qđ pōt exponi dupl̄: qz duplex est spēs ire: qđ dā bona: qđ dā mala. Mala qđē quādo iordinate tendit in vindictā. s. cōtra iusticiam: bona vero quādo in vindictaz debitas: quādo. s. qz irascitur quādo opz cuz qbus z q̄tum oz. Et de vtraqz pōt exponi. Si de mala: sic est sensus. Nō p̄cipit s̄z p̄mittit. Quasi dicat. Si sic ē q̄ motus ire isurgat: qđ humanū est: nolite peccare. i. nolite p̄ducere ad effectū p̄ cōsensuz. p̄ Cor. 10. Tentatio vos nō reprehēdat nisi hu mana: qz certe q̄ alr irasci fratri suo reus erit iudicio: vt dicitur Mat. 5. De hac ira monebat Joseph frēs suos. Hei. 45. Ne irascimini in via. Si autē exponat de bona: sic tene tur nō soluz p̄missiue vt p̄mo: sed impatiue: irascimini. s. cōtra pctā v̄ra: qm̄ duplex est vindicta quaz hō appetit. Una de seipō peccate: z sic penitētia est quedā vindicta quā hō facit z capit de seipō. Et hec est bona ira: z de hac d̄ ipera tiue. Irascimini. s. cōtra pctā v̄stra: z nolite peccare. s. dece tero: nec talia cōmittere p̄tra q̄ iterū oporteat irasci. Mo do credūt alig q̄ hō secure possit sibyp̄s irasci p̄pter pctā sua: sed nō p̄ximo suo p̄pter sua: s̄z nō est ita: sicut cōtra se: ipsū pōt quis irasci p̄pter peccata p̄pria ita p̄ximo suo p̄pter sua. q̄ irascimini p̄tra vitia aliena: z hoc cū celo. Nu meri. 25. Phinees auertit irā meaz a filijs isrl̄: qz celo meo cōmotus est cōtra eos. Sic Nelyas. 3. Reg. 19. Zelo cēla tus sum pro domino deo exercituum qz dereliquerunt pa ctuz dñi filij israel etc. Et nolite peccare p̄ueniēdo rōnē: sed poti⁹ sequēdo. Jac. p̄. Sit autē ois hō velox ad audiēdū tardus aut ad loquēdū z tardus ad irā etc. **C** Segt. (Sol nō occidat etc.) Ubi exponit qđ dixerat z fm̄ tres p̄dictas expōnes pōt tripl̄ exponi: qz si de mala ira tūc sic. Sol etc. i. nō persistatis in ira cōcepta: sed ante solis occasuz depo natis: qz lz p̄mittat motus p̄pter fragilitatē nō p̄mittitur mora. Si de bona z hoc cōtra pctā p̄pria: tunc sic. Sol. i. xps. Mat. 4. Oriet vobis timentibus nomē meū sol iusti cie etc. Nō occidat sup iracundiā v̄ram. i. sup pctā v̄ra: p̄ qbus itez oporteat vos irasci: z vosmet inter ipos punire. Si cōtra pctā aliena sic accipit sol. s. rōnis. Ecc. 10. 12. Me- mēto creatoris tui in diebus iuuentutis tue anteq̄ veniat tēpus afflictiois z appropinquēt āni de quibus dicas. Nō mibi placēt anteq̄ tenebre sciat sol etc. Sol nō occidat sup iracundiā v̄stram. i. obtenebrez dictamē rōnis. Job. 5. Uirū stultū iterficat iracūdia. **C** Sequitur. (Nolite locū dare dyabolo: vbi assignat rōnem monitiōis. Dyabolus enī h̄z locuz in nobis per peccatū vel p̄ cōsensuz. Jo. 13. Lū dyabolus iaz misisset in cor vt traderet eū iudas etc. Et se- quitur ibidē q̄ post bucellā itroiuuit in eū sathanas. Nunc aut h̄z passiones multū inclināt ad cōsensuz: z maxime qm̄ peruertūt iudiciū rōnis. z hoc sp̄aliter facit ira q̄ cōsistit in accensioe sanguinis: qđ qđē rōne velocitatis sui motus p̄ce dit iudiciū rōnis. Et qz sic nobis p̄urbatis dyabolus inci pit locuz habere in nobis: iō dicit. Nolite locum dare dya bolo. Quasi dicat. Nō p̄seueretis i ira: qz p̄ hoc datis locuz dyabolo: qz tot⁹ dyabolus iracūdis ē. ps. Liberatoz me⁹ de inimicis meis iracūdis. Intra aut hōiem cuz furoze z ira. Apoc. 12. Descēdit dyabolus ad vos habēs irā magnā. Hoc aut nō pōt facere saltē in aīa q̄diu hō iustus est. Dec aut iusticia p̄ irā amitit: qz ira v̄ri iusticia dei nō opatur: vt d̄ Jac. p̄. Si q̄ nō vultis locū dare dyabolo saltē in aīa: sol nō occidat super iracundiā v̄stram. Ecc. 10. 12. Auser iram a corde tuo. **C** Lectio. **IX.**

Si furabatur iam non fures: magis autez laboret operando manib⁹ suis quod bonum est vt habeat vnde tri- buat necessitatē patienti. Omnis ser- mo malus ex ore vestro nō procedat

sed si quis bonus ad edificationem fidei: vt det gratiam audientibus.

C Exclusa supra vetustate hois q̄stuz ad vim rōnalē z ira- scibile: hic p̄hibet eam q̄stum ad cōcupiscibile p̄ueniētez ex eoz iordinata cōcupiscētia. Circa qđ duo facit. Primo p̄hibet cōcupiscibilis vetustatē. Secdo hortat ad ei⁹ noui tatē ibi. (Magis aut laboret etc.) Ad vetustatē autē cōcu piscibilis p̄tinet furtū: qđ p̄uenit ex corrupto z inordinato appetitu rei tēporalis. Ideo dicit. Qui furabatur iā nō fur retur etc. Quasi dicat. Qui habebat cōcupiscibile corruptā z vetustā ex corrupto appetitu rerū tēporaliū iā nō fures. s. si vult cōcupiscibile renouare: qz vt d̄ Ecc. 5. Sup fu rem cōfusio. p̄pter hoc d̄ Exo. 20. Nō furtū facies. Et qz aliquis possit se excusare p̄re paupertate. iō dicit. Magis laboret etc. sicut ipse fecit apl̄s: vt d̄ Act. 20. Argentuz et aurū nullius cōcupiui aut vestem: vos ipsi scitis: qm̄ ad ea que mibi opus erāt z his qui meuz sunt ministrauerunt manus iste etc. Itē z Thes. 3. Ipsi enī scitis quēadmodū oporteat vos imitari nos: qm̄ nō inquieti fuimus iter vos neqz gratis panē māducauimus ab aliquo: s̄z i labore z fa- tigatione nocte ac die laborātes ne quē v̄m grauarem⁹ etc. Un notādūz est q̄ op⁹ manuale ad tria iducit. Primo ad necessitatē victus acquirēdā. Hei. 3. In sudore vultus tui vesceris panē tuo. Et ideo q̄ nō habet vnde licite viuat te- netur manibus laborare. z Thes. 3. Si qz nō vult opari nō māducat. Quasi dicat. Sicut qui nō comedit in neces- sitate peccat: ita z si nō laborat. Et sic ponit hic ad excludē dū furtū. Quādoqz vero iducit cōtra ocīuz: qz multa ma- la docuit ociositas. Ecc. 10. 33. Et iō qui habēt vitam ociosaz tenētur manib⁹ laborare. z Thes. 3. Audiuimus quosdā iter vos ambulare in quiete nihil operātes s̄z curiose agen tes. His autē qui h̄z sunt denunciamus et obsecramus in dño iesu xpo vt cum silentio operātes suū panē māducat. Quāqz enīz inducit ad carnis macerationē z domationes. Unde ponit iter alia opera cōtinētie. z Cor. 11. In labori- bus: in vigilijs: in ieiunijs etc. Triplex ergo est rō iniungen di laborē corporeale: sed p̄ma oibus necessaria est: z hoc de necessitate p̄cepti: qz alijs modis pōt excludi ocīuz: simi liter z lascīua carnis pōt alio modo domari z refrenari z sufficit quomōcūqz fiat. **C** Segtur (qđ bonuz est: qđ du- pliciter pōt itelligi. Vel in vi accusatiui z sic cōstruet. Ma- gis aut laboret operādo manibus z quidē nō illicita: sed qđ bonum est. Gal. vlt. Bonuz autē faciētes nō deficiam⁹. Est. p̄mo. Quiescite agere p̄uerse discite bene facere. Vel pōt itelligi in vi noiatiui laboret etc. qđ bonū est: quasi bec sit rō quare laborādū est. Quasi dicat. Nō solū est neēiuz laborare: imo ēt bonuz est laborare: vt laborās possit viue re: z vt habeat v̄n tribuat necessitatē patiēti. Ecc. 10. 29. Ser- nerare p̄ximo tuo in tēpore necessitatis illius etc.

C Deide cum dicit. (Omnis sermo malus etc.) Ponit per- tinentia ad veterem hōiem in deordinatione ad alium: et facit duo: quia primo prohibet vetustatem z inducit noui- tatem. Secundo inducit exemplum in p̄ncipio quinti ca- pituli ibi. (Estote ergo etc.) Ad p̄ximū autem potest quis male se habere dupliciter. Uno modo ledendo eum ver- bis malis. Alio modo malis exemplis. p̄mo p̄hibet p̄mū. Secdo secūdum ibi. (Et nolite cōtristare etc.) Prima itez i duas. p̄mo p̄hibz vetustatē. Secdo iduc ad nouitatē ibi.

Ad ephesios

(S; si quis rē.) Dicit g. (Dis sermo malus rē.) Sermo oris pretēdit r annunciat que sunt in aia: qz voces sunt no te passionū aīe. Ille est bonus sermo qui indicat bonaz di spositionē interiorē: malus vero qui malam. Triplr autez homo ordinat iterius. s. ad se: vt scz oia sint rōni subiecta: ad deū vt rō sit ei subdita ad pximū quādo diligit euz vt seipm. Est ergo qñq; sermo malus qñ iudicat hoīem inoz dinatū in se: r hic est fmo falsus eius qui aliud loquit aliō intēdit: r silr fmo inutilis r vanus. Itē est fmo malus qui indicat hoīem inordinatū cōtra deuz sicut piuria blasphemie r hō. Itēz qñ est contra pximū suū sicut iniurie doli r fallacie. Et iō dicit. Dis sermo malus ex ore vestro nō pcedat. Dis vō equipollet huic signo nullus. Sap. p. Custodi te ergo vos a murmuratiōe que nihil pdest r a detractiōe parcite ligue: qz sermo obscurus in vacuū nō ibit: qz certe deū nō pterit oīs cogitat r nō abscondit se ab eo vllus sermo: vt dī Lcc. 4. Nūc g vos deponite oēm iram indignationē maliciā: blasphemā: turpē sermonē de ore vō. Col. 3. Sequif. (S; si quis bonus rē.) Inducit ad nouitatē qz fmo bonus bene dīcedus ē p loco r tēpo. puer. is. Sermo oportunus est optimus. Si quis g loquit quasi fmones dei. p. Pet. 4. Et ad quid subdit. Ad edificatiōez fidei. i. vt corroboret fides in cordibus ifirmoz. p. Corin. i. 4. Oia ad edificatiōē fiāt: r hoc vt det grāz audietibus scz si talis bonus fmo sit. pbatus vel talis fmo est pferēs: qz frequēter homo ex bono fmo: r p virtutē boni fmo nīs auditi cōpunctus disponit ad grām. Act. io. Adhuc loquēte petro vba hec cecidit spūscūs sup oēs q audiebant verbiū. Sic loquebat dñs: de quo dī Luc. 4. Mirabatur ex verbis grē q pcedebant de ore ipsius. Ecc. 10. Verba oris sapiētis gratia.

Lectio. X.

Nolite contristare spiritum sanctū dei in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo r ira r indignatio r clamor r blasphemia tollatur a vobis cū omni malicia. Estote autem inuicem benigni: misericordes: donātes inuicē sicut r deus in xpō donauit vobis.

Supra monuit aplūs abstinere a vbis ifectiuis: hic monet abstinere a verbis r factis turbatiuis seu cōtristatiuis pximoz. Circa qd duo facit. Prio pbibz qd ptinet ad vultatē. Scdo psuadet qd ptinet ad nouitatē ibi. (Estote aut inuicē benigni rē.) Prio iterū in duas. qz pmo pbibet qd ad vultatē ptinet i gnāli. Scdo in spāli ibi. (Dis amaritudo rē.) Dicit g. (Nolite cōtristare spū rē.) Contra spū sanctus est deus in quo nō cadit passio aliqua nec tristitia. Rūdeo. spūscūs dī cōtristari qñ cōtristat ille in quo est spūscūs. Luc. io. Qui vos spernit me spernit. Esa. 63. Ipsi aut ad iracūdiā puocauerūt eū r afflixerūt spūm scī eius r cōuersus est eis in inimicuz. Vel dōm est q est metaphorica locutio. Sicut enī deus dī irasci ppter similitudinē effectus ita ē dī cōtristari: qz sicut qñ aliq cōtristat recedit a cōtristatē: ita spūscūs a peccāte. Et sic ē sensus. Nolite cōtristare spiritum sanctum dei. i. nolite euz fugare vel expellere per pctā. Sap. pmo. Spū sanctus enī discipline effugiet fictum r aufert se a cogitationibus que sunt sine intellectu r corripietur a supueniēte inigatē. Igitur nō est cōtristandus spū sanctus r hoc ppter beneficiū. Ideo subiungit. In quo signati estis. i. reformati estis et ab alyz distincti. Qui aut habebit hoc signuz secum habebit vitam eternam. Ideo ergo est custodiendus r nullo modo cōtristandus: qz sine eo nō est vita eterna. z. Cor. pmo.

Qui signauit nos deus r dedit nobis pignus spūs. Et qñ: In die redēptiōis. i. baptisimi. Jo. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aq r spūscō rē. Act. p. Vos baptizabimini spūscō nō post multos hos dies. Dicit aut redēptiōis: qz in baptisimo fit homo particeps redēptiōis facte p xpm. Sequitur. (Dis amaritudo rē.) Ubi ostēdit in spāli q ptinet ad vultatē. Nūq; enī homo cōtristat amicū suū ex ira: aliqñ ex industria. S; in ira est triplex gradus: qz in corde sicut que tñ iterius irascit. In platiōe: sicut q dīc racha. In cōtumelie platiōe sicut q dicit fatue. Prio g ponit qd ptinet ad irā cordis. Scdo qd ptinet ad inordinatā platiōē. Tertio qd ptinet ad cōtumeliaz. In ira aut cordis ista se cōsequuntur. Prio qz ira est effectus tristitie r hec in sacra scriptura dī amaritudo. i. Re. i. Lum esset āna amaro aio r ozaret deū flēs rē. Et ideo dicit oīs amaritudo rē. q est p memoriā iniurie pterite. Ecc. 10. Nō ē sensus vbi abundat amaritudo. Scdo qz statim appetit vindictā. iō dicit. Et ira q ē appetitus vindicte. Jac. p. Ira enī viri dei iusticiam nō operat. Et qz iratus indignū reputat qd ei parcat r indignū esse q sine punitione trāseat. ideo sequit r idīgnatio. S; qm ad inordinatam prolationem sic est clamor. Esa. 5. Expectaui vt faceret iudiciuz: r ecce inigatas: r iusticiā: r ecce clamor. Ideo dicit. Et clamor. Similiter et blasphemia vel contra deum vel tra sanctos. Leni. 24. Quicunq; blasphemauerit nomē domini morte moriat. Ideo dicit. Et blasphemia. Et addit. Tollatur a vobis cū omni malicia. s. operis. p. Pet. 2. Deponētes oēm maliciā r omnem dolum r simulationem.

Deinde cum dicit. (Estote autē rē.) Pōnit pertinentia ad nouitatē contrariam passionibus premis: cōtra amaritudinē benignitatē. Unde dicit. Estote autē inuicē benigni: qz benignus est spiritus sapientie rē. Unde dicit. Misericordes. Luc. 6. Estote ergo misericordes sicut r pater vester misericors est. Contra indignationem condonationem. Unde dicit. Donantes inuicem. Col. 3. Donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquē habet querelam sicut deus donauit vobis. Ro. 8. Qui etiam pprio filio suo nō pepercit. Et paulo post sequit. Quō non etiaz cum illo vobis omnia donauit.

CAP. V.

Nostre ergo imitatores dei sic filij charissimi: r ambulate in dilectiōe sic r christus dilexit nos: r tradidit semetipsum p nobis oblationez r hostiā deo in odore suauitatis.

Posta exhortatione ad benignitatem r misericordiam que sunt effectus charitatis: hic ostendit eis exemplum. Circa quod duo facit. Prio inducit eos ad imitationez exemplaris: scilicet dei. Secundo ostendit in quo debent ipsum imitari ibi. (Et ambulate rē.) Dīc ergo. Dixi q debetis donare inuicem: sicut r deus in christo donauit vobis ergo estote imitatores dei: quia hoc necessarium est licet difficile sit. Ecc. 10. scdo. Quid est iniquaz homo vt possit sequi regem factorem suuz: Nunq; tamen perficietur natura humana nisi in coniunctione ad deuz. Unde Job 23. Vestigia eius secutus est pes meus. ergo imitādos est quomodo habemus possibilitates: quia ad filium ptinet patrem imitari. Et ideo subdit. Sicut filij patrem: scilicet per creationez. Deutero. 32. Nōne ipse est pater tuus qui possedit r fecit r creauit te. Et addit. Charissimi quos scilicet elegit ad participationez supspūs. Sequitur. (Et ambulate rē.) Ubi pmo ponit imitandi moduz: quia in charitate. Secundo ostendit immense charitatis signum ibi. (Et tradidit rē.) Ergo sumus filij charissimi hoc fa-